

tujce z našimi nazivi in imeni ter pozneje lahko od njih tudi zahtevali da jih uporabljajo, ali pa vsaj v oklepaju navajajo.

Avtorja, ki sta opravila izredno koristno delo, naj mi zgornje opombe ne zamerita, ker so nadvse dobronamerne.

J. Korošec

Novak Grga: Izvještaj o prethistorijskim istraživanjima otoka Hvara (55. knjiga Ljetopisa Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1949, str. 149—160, 2 tabli slik in 2 tabli barvnih prilog).

Avtor, ki že od 1912 leta v presledkih raziskuje zgodovino in prazgodovino otoka Hvara, nam podaja v tej razpravi v kratkih potezih zgodovino svojega raziskovanja, ki ga je pričel z danes že svetovno znano »Grapčeva spiljo«. Po vojni, od 1947 dalje, je pa začel raziskovati tudi druge lokalitete, od katerih je za sedaj glede na rezultate najbolj pomembna jama »Pokrivenik«. O svojih dosedanjih raziskovanjih v tej jami nam podaja stratigrafsko podobo plasti in sumarno skico kulturnih ter drugih ostalin, ki so bile v teh plasteh. V izvršenih sondah, ki leže vsaj 10 m od vhoda v jamo, je bila celotna plast 1,54—1,56 m debela, od katere pa odpade na kulturne plasti ca 70 do 80 cm, ponekod pa tudi nekoliko več (največ 1,20 m toda le v sredini jame). Kakor je avtor mogel ugotoviti, so tu razne plasti danes med seboj pomešane, to pa zaradi velike nagnjenosti jamskih tal. Zato sodi avtor, da so se starejše plasti v zgornjem delu jame spustile na mlajše, niže ležeče. Na ta način bi bilo mogoče razložiti, da leži marsikje kulturne ostaline starejših faz nad mlajšimi. Med kulturnim inventarjem je posebno zanimiva slikana keramika, ki jo avtor uvršča v periodo Hvar I. in od katere nam prinaša dve table primerov. Na temelju te keramike vidi avtor v neolitu povezavo med Tesalijo in Jadranskim morjem. Zanimiv je tudi avtorjev sklep, da jama Pokrivenik v času Hvara I. ni bil uporabljen kot naselbina, temveč kot svetišče. To sklepa po dveh malih uporabah, ki po njemu nista bili uporabni za praktične namene, temveč sta služili v kulturne svrhe. Kulturnim namenom je pa služila tudi identična sekira izredne velikosti 100 × 80 cm in 40 cm debela, ki so jo našli prav tam in ki po avtorjevem mnenju prav tako ni bila uporabna za praktične namene. Od drugih kulturnih ostalin so zanimive tudi mlajše najdbe, med njimi posamezni ostanki slavonske kulturne skupine, kakor bi se dalo soditi po avtorjevih besedah, ki pravi, da sta bili Grapčeva spilja in Pokrivenik tudi v zvezi z Ljubljanskim barjem (str. 157).

Drugih lokalitet avtor do sedaj večinoma še ni raziskoval, temveč prinaša le topografske momente. Tako so med Veliko in Malo Mosevčico gomile, prav tako okoli Zastrazišća in Gdinja ter na Motokitu in v Viri. Nekatero od teh gomil so bile že razkopavane, medtem ko je druge, tako one v Zastrazišću in v Viri, začel raziskovati avtor, vendar svojega raziskovanja še ni dokončal. Avtor našteva tudi vrsto podzemskih jam, ki so na otoku Hvaru; tako jame nad zalivom Smrska, dalje Tamna spilja nad zalivom Vala Tamne spilje, spilja sv. Nedjelje, Babina spilja na Motokitu in

jama na hribu Pardikovini. Za mnoge od njih domneva avtor, da so služile kot stanovanje neolitskemu ali pa poznejšemu človeku. Nekatere teh jam so bile tudi že razkopavane bodisi slučajno, bodisi v želji po odkritju zaklada. Le redke med njimi pa so do sedaj nudile tudi oprijemljive arheološke artefakte.

Poročilo, ki ga je napisal avtor o svojih raziskovanjih na otoku Hvaru, je toliko bolj zanimivo, ker doslej še nimamo sistematično objavljenega dragocenega gradiva iz Grapčeve spilje, ki pa bo, upajmo, tudi kmalu dokončano.

J. Korošec

Milutin M. Garašanin: *Venera iz Starčeva* (Naučni zbornik Maticе Srpske, sveska I, 1950, Serija društvenih nauka, str. 267—272, 2 slike v tekstu).

Prazgodovinsko slikano statueto, najdemo na lokaliteti »Grad« pri Starčevu, ki je bila prvokrat objavljena v Moravskem arheološkem Glasniku 1956, sedaj ponovno objavlja avtor v zgornjem članku. Doslej so bila mnenja o tej statueti deljena. Avtor sam je sodil, kakor omenja v članku, da je statueta mnogo kasnejša in da je v zvezi s skupino tako imenovanega ključevaškega idola. Statueta je namreč v svojem spodnjem delu fragmentirana, tako da je sprednji del popolnoma odbit. Rekonstruirana pa je bila tako, da je bil tudi sprednji del kakor zadnji zvončasto predstavljen, kar pa v podani risbi prve objave ni bilo naznačeno. Avtor skuša sedaj izvesti drugo rekonstrukcijo na temelju statuete, najdene v Tepe Gavru v Mezopotamiji, katere podobo tudi objavlja. Ta statueta predstavlja namreč obliko sedeče ali pa čepeče figure. Podobno, sodi sedaj avtor, je morala biti izdelana tudi starčevaška figura, katero v zvezi z vsemi raznimi momenti časovno in kulturno uvršča v kōrös ali v starčevačko kulturno skupino.

Dvomim, da bi mogla biti kakršna koli direktna ali indirektna zveza med statueto iz Tepe Gavra in podobnimi iz Mezopotamije ter starčevačko, pa naj bo podobnost še tako velika. Tudi avtor ne more raztolačiti te zveze in pušča to vprašanje odprto. Misli pač, da predstavlja starčevaška statueta člen v nepretrgani zvezi, ki povezujejo neolit Balkana in Jugoslavije s Prednjo Azijo. Zdi se mi, da so takšni sklepi nekoliko predrzni, četudi bi si to razlagali tako, da je v celem neolitskem kompleksu Jugovzhodna Evropa in Prednja Azija predstavljala etnično in kulturno sorodnost, katere korenine bi bilo treba iskati v mezolitu, kakor misli avtor. Bolj verjetno bi se mi zdelo, da je takšna kulturna sorodnost nastala iz družbeno razvojnih, ekonomskih, geografskih, klimatskih in vseh drugih vzrokov, ki bi prišli v poštev. Zato pa ne morem videti kekega vpliva, oziroma medsebojne povezave, ki naj bi bila pogojena s kakršnim koli stikom. Moram pa priznati upravičenost nove razlage starčevaške statuete, seveda v kolikor je avtorjevo naziranje v tem pogledu pravilno. Statuet v sedečem položaju imamo tudi v jugoslovanskem neolitu dovolj. Avtorjevega mnenja pa na podlagi fotografije ni mogoče preveriti, ker je slika popolnoma neuporabna (zaradi slabega papirja in tiska), tako da ni razločiti niti njenih obrisov.